‘Het circus en de kunst brengen allebei spanning teweeg’

INTERVIEW

*Als klein meisje raakte **Kay Yoshiya** al gefascineerd door het circus, vooral door de clown. ‘Hij heeft mij laten zien dat het leven een spel is vol ironie.’*

Kay Yoshiya (Yokohama, 1945) vertelt dat het gezin direct na haar geboorte moest vluchten voor het oorlogsgeweld. ‘We kwamen terecht op het platteland van Noord-Japan, ongeveer vijfhonderd kilometer van Yokohama. Deze stad moest na de oorlog van de grond af worden herbouwd. Wij moesten zolang op het platteland blijven wonen. Er waren daar weinig mogelijkheden tot culturele vorming of recreatie, je zag rijstvelden zover het oog reikte. Maar toen ik vijf of zes jaar was, nam mijn vader me mee naar een klein theater, wel een uur lopen vanaf ons huis. Er trad een groep artiesten op, en het interessantst vond ik een artiest met een traditioneel wit geverfd gezicht en rode lippenstift, van wie je niet kon zien of het een man of vrouw was. Plotseling

‘The sisters’, drieluik (2005), 110 x 50, 110 x 70, 110 x 50 cm.

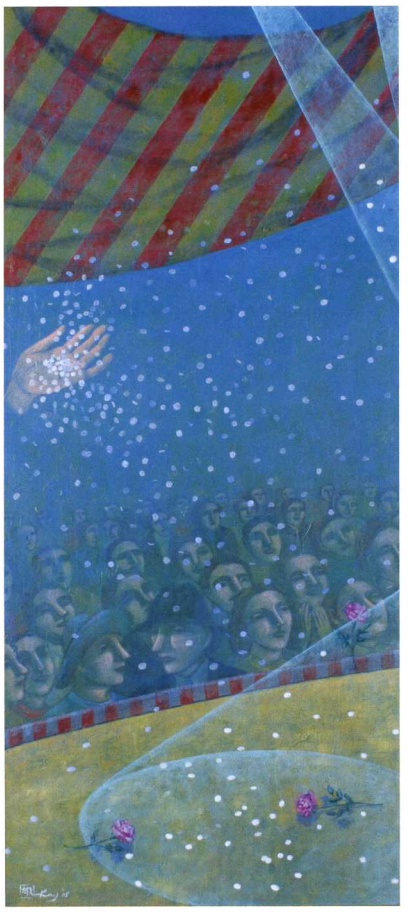

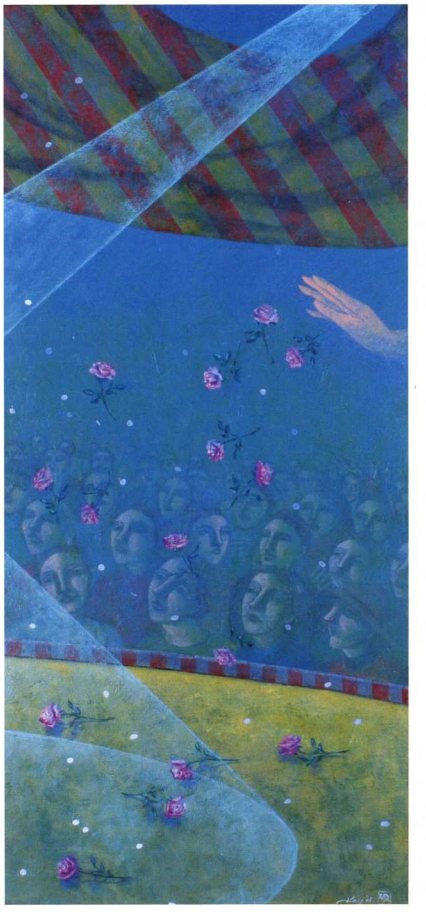

'Retrace the ancient time = Blue flower' (2005), 60 x 50 cm.

'Retrace the ancient time = Blue flower' (2005), 60 x 50 cm.

kwam uit de punt van de waaier van de artiest een straal water, en even later opende hij of zij de waaier en sproeide uit alle pennen van de waaier water! Ook uit het hoog opgestoken haar in geishastijl sproeide water, als een fonteintje. Waar ik woonde was zelfs nog geen waterleiding en deze act maakte dan ook een diepe indruk op mij.'

KENNISMAKING

'Ongeveer een jaar later maakte ik in hetzelfde theater kennis met acrobaten aan de trapeze en op paarden, prachtig geklede artiesten die levensgevaarlijke kunsten uithaalden. Toen zag ik ook de clown, met zijn wit geschminkte gezicht en rode neus. Zijn act wekte duidelijk de sympathie van het publiek op en later kwam ik erachter dat dat kwam doordat ze de normale mensen en hun falen karikaturiseren.'

'De clown is voor mij het symbool van "de mens" in universele zin: door het opgemaakte gezicht ontstaat een onzijdig mens, die alle falen in de wereld op een ironische manier uitvergroot. Het idee dat onder dat opgemaakte gezicht een totaal andere persoon zit, maakt mij angstig maar vergroot tegelijkertijd mijn interesse.'

SCHOONHEID EN GEVAAR

'Tot halverwege de twintigste eeuw waren het circus, acrobaten, clowns en maskers geliefde thema's van schilders als Picasso en Renoir. Circusacts vergen het uiterste van het menselijke lichaam, ze combineren maximale pret en schoonheid met het gevaar voor het leven van de artiest. Ik ben ervan overtuigd dat de huivering en spanning die de acts bij het publiek teweegbrengen iets gemeen hebben met de kern van de kunst. Ik probeer dan ook de "stilgelegde bewegingen" en het "vreemde, opgewekte gevoel" van de circusdynamiek weer te geven in mijn werk. Zo heb ik mijn twee nichtjes op het drieluik The Sisters bijvoorbeeld balancerend op een eenwieler afgebeeld. Hun leven zal waarschijnlijk niet altijd stabiel en eenvoudig zijn. Door de jongste op de schouders van de oudste te zetten, druk ik mijn vurige wens uit dat ze elkaar zullen ondersteunen om gevaren het hoofd te bieden. De handen op het linker- en rechterpaneel strooien rozen en confetti. Die staan symbool voor applaus en steun voor deze kinderen.'

HERINNERING EN IDEE

'Ik heb mijn nichtjes trouwens niet "naar het leven" getekend, ik werk nooit met modellen. De tekeningen komen uit mijn hoofd, soms pas jaren na een bepaalde gebeurtenis. Ik ga ook nooit naar het circus om te schetsen, gebruik geen foto's van clowns of andere artiesten. Ik heb wel altijd overal papier bij me om ideeën op te schrijven, zelfs in bed! Als ik eenmaal een idee heb, maak ik wel een eerste schets van de compositie en de figuren. Maar vaak veranderen die toch weer tijdens het schilderen.'

'Ik werk doorgaans op grof doek, dat ik met het paletmes prepareer met gesso of modelling paste. Daar overheen breng ik een basisgroen aan, meestal oker, soms gemmagroen. Vroeger werkte ik veel met tempe-

Dit jaar organiseert Atelier, in samenwerking met Winsor & Newton en het internationaal gerenommeerde Cirque d'Hiver Roermond, de schilderwedstrijd 'Circus!'. Voor meer informatie zie Atelier 129.

ra en olieverf, maar tegenwoordig gebruik ik liever acryl: ik werk graag aan vijf tot zes schilderijen tegelijk en de kortere droogtijd van acryl maakt dit beter mogelijk. Wel matig ik de sterke tint van de acrylkleuren door de verfhuid met spijkers, messen of een metalen borstel te krassen. Hierdoor krijgt het werk het "matière" van de oude schilderijen uit de middeleeuwen.'

MIDDELEEUWEN EN RENAISSANCE

'Ik voel me bijzonder aangetrokken door schilderijen uit de middeleeuwen en de renaissance. Hoewel ik in een oosters cultuurgebied ben opgegroeid, was mijn vader altijd enorm geïnteresseerd in de cultuur, geschiedenis en geografie van Europa. Verder had ik twee ooms die impressionistische kunstschilders waren, en was mijn tante een bekende Japanse schrijfster die een tijdje in Parijs heeft gewoond. Zij hebben allemaal bijgedragen aan mijn vorming tot kunstenares in de westerse traditie.'

'Na twee jaar onder andere grafisch ontwerp te hebben gestudeerd aan de Bunka-Gakuin Academy in Tokio, kwam ik in 1965 naar Den Haag om me verder te verdiepen in de Europese schilderkunst. Hier vond ik de basis voor mijn schilderijen: de altaarschilderijen van de middeleeuwen en renaissance. Net als die schilderijen probeer ik de toeschouwer te ontroeren, en de boodschap af te geven dat mensen weer met elkaar moeten communiceren, begrip en tolerantie voor elkaar moeten opbrengen.'

SYMBOLIEK EN COMMUNICATIE

'Door gedeformeerde gezichten te schilderen, die onherkenbaar zijn door schmink of een masker, neutraliseer ik de figuren, en maak ik ze onzijdig. Als een schilderij een realistisch portret is, is het moeilijk voor een toeschouwer om zichzelf met de figuur op het schilderij te identificeren, maar ik denk dat het wél mogelijk is met een onzijdig gemaakte figuur. Zo kan er een gesprek ontstaan tussen het schilderij en de toeschouwer.

Zo onderzoek ik wat er achter het masker van "de mens" zit, en hoe mensen ondanks hun onherkenbaarheid toch met elkaar kunnen communiceren. Vaak doe ik dit in de vorm van een twee- of drieluik, met op

'Moonlight night = Tambourine & Dance', tweeluik (2005), 110 x 70, 110 x 70 cm.

'The musicians = Singer' (2005), 70 x 50 cm.

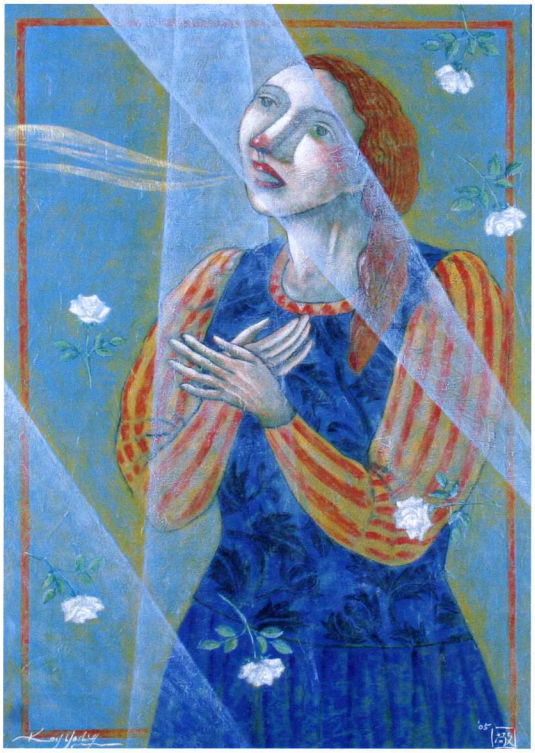

de verschillende onderdelen steeds een andere persoon die "over de lijst heen" met de ander(en) communiceert.'

'Zo ontstaat door de dansende beweging in het tweeluik Moonlit night = Tambourine & Dance een vorm van wilsuitwisseling en solidariteit. Het lint van de figuur links loopt door naar de figuur rechts, wat een sterke liefdesband symboliseert. Het landschap op de achtergrond verwijst naar het normale dagelijks leven. De maan verwijst naar het heelal en de eeuwigheid, en de tegelpatronen op de vloer naar het huis, de directe leefomgeving. Zo wil ik erop wijzen dat ieder mens is verbonden met zijn directe leefomgeving en moeite heeft om zich daarvan los te maken.'

'Door de geneutraliseerde figuren te laten communiceren, weef ik mijn wens in dat het gesprek tussen mensen opnieuw op gang komt, en dat het begrip voor elkaar, de naastenliefde, sympathie en tolerantie zullen groeien.' ■

Tekst: Tieneke Verheijen

Man playing guitar' (2005), 45 x 55 cm.